

Salivary Gland Disorders and Diseases: Diagnosis and Management

Patrick J. Bradley, Orlando Gutinas-Lichius (editors)
Georg Thieme Verlag, Stuttgart – New York 2011
486 s., 372 ilustrací v textu.

ČESKÁ
STOMATOLOGIE
roč. 111
2011, č. 6
s. 167–168

Prestižní německé vydavatelství uvádí na knižní trh monografii, která je společným dílem 54 odborníků z řady evropských pracovišť specializovaných na otolaryngologii a chirurgii hlavy a krku, maxilofaciální chirurgii, onkologii, radiologii a patologii. Českého čtenáře jistě potěší, když ve výčtu autorů najde jména českých odborníků prof. Skálové, prof. Stárka a dr. Vaněčka.

Kniha je rozdělena do šesti základních tematických oddílů a 46 kapitol. První oddíl je zaměřen na embryologii, morfologii a fyziologii slinných žláz a metody používané při jejich vyšetření. Zaujme zejména druhá část prvního oddílu, zaměřená na regulační mechanismy ovlivňující produkci a složení sliny, na regulaci slinné sekrece a možnosti jejího farmakologického ovlivnění. Následující pasáže informují o metodách vyšetření složení sliny a kvantity slinné sekrece a možnostech využití sliny jako diagnostického media. Další text je věnován patofyziologii onemocnění, s nimiž se odborník v praxi setkává – od zánětů přes cysty po benigní a maligní tumory. Následuje výčet a kritické zhodnocení zobrazovacích metod využívaných v diagnostice sialoadenopatií. Vedle běžně dostupné ultrasonografie a aspirační biopsie nechybí informace o indikacích k vyšetření MR a CT, která v současnosti z větší části nahradila dříve hojně využívanou sialografii.

Zaujmou zejména pasáže věnované sialendoskopii – metodě, která je dosud zcela běžně využívána. Autoři ji doporučují pro neinvazivní odstranění slinných kamenů z vývodů, dilataci duktálních striktur nebo léčbu recidivujících juvenilních parotitid. Zmíněna je také možnost intraduktální biopsie při diagnostice tumorů. Intervenční sialendoskopii je věnována ještě samostatná kapitola ve třetím oddílu knihy. Je doporučována jako bezpečná konzervativní technika s malým rizikem komplikací. Podrobně je popsána technika provedení jednotlivých výkonů a jejich možná úskalí.

Čtvrtá část monografie je věnována benigním tumorům slinných žláz. Probrána je jejich etiologie, klasifikace, diagnostické možnosti a chirurgická léčba. Pro klinika je přínosný podrobný popis operačních postupů a jejich úskalí. V této souvislosti poněkud překvapí poměrně obsáhlá kapitola věnovaná radioterapii benigních tumorů slinných žláz, která je v praxi využívána spíše výjimečně.

Podobnou strukturu má i následující, pátý oddíl knihy, zaměřený na problematiku maligních tumorů slinných žláz. Vedle incidence, etiologie a klasifikace maligních neoplazmat jsou podrobně popsány diagnostické možnosti a navržen racionální algoritmus vyšetření. Poměrně velký prostor je logicky věnován chirurgické léčbě malignit, která je u slinných žláz terapeutickou metodou první volby. Podrobně jsou zmíněny operační techniky s upozorněním na jejich možná úskalí a komplikace. Následují podrobné informace o možnostech terapeutického využití radioterapie. Indikace chemoterapie jsou v této souvislosti velmi omezené.

Přítomnost lokoregionálních metastáz je považována za známku špatné prognózy maligního onemocnění. Zvláště zálučné jsou okultní metastázy, které se v oblasti krku mohou vyskytnout ve 12–45 % případů. Je proto nutné pečlivě zvažovat indikace k elektivní krční direkci a v případě pozitivního nálezu v uzlinách indikovat zajišťovací radioterapii.

Šestá část monografie zaujme zejména zajímavými informacemi o současných možnostech reanimační obličejové chirurgie. Podrobně jsou popsány chirurgické postupy při pooperačních nebo traumatických poruchách motoriky mimických svalů. Vedle rekonstrukčních operací na lícním nervu jsou zmíněny možnosti úpravy lakoftalmu s využitím implantace metalické ploténky do tkáně očního víčka a úprava estetiky obličeje s využitím dynamické regionální svalové transpozice nebo statických rekonstrukčních postupů.

Samostatné kapitoly jsou věnovány neúspěchům a komplikacím léčby a hodnocení

kvality života v souvislosti s onemocněním slinných žláz. Nechybí ani podrobný rozbor vedlejších účinků radio- a chemoterapie. Zajímavé jsou pasáže přibližující techniku transplantace podčelistní slinné žlázy do temporální jámy s vyústěním vývodu do spojivkového vaku. Tento postup je možno využít k substituci při léčení suchých keratokonjunktivitid.

Závěrečné kapitoly knihy informují o forenzní problematice v souvislosti s chirurgickými výkony na slinných žlázách a o možnostech využití tkáňového inženýrství při jejich regeneraci. Nechybí ani přehled aktuálních poznatků z oblasti molekulární biologie. Vybraných proliferčních markerů (např. Ki-67) lze využít při stanovení prognózy maligního nádorového onemocnění. Využití monoklonálních protilátek (cetuximab) naproti tomu nevede k lepší lokoregionální kontrole onemocnění a nemá zásadní vliv na délku přežití pacienta.

Monografie vyniká nejen zajímavým, aktuálním obsahem ale i atraktivní grafickou úpravou. Měla by být povinnou součástí knihovny každého odborného pracoviště, které se zabývá diagnostikou a léčbou chorob slinných žláz. Poučení v ní najdou nejen mladí lékaři zařazení do postgraduální specializační průpravy, ale i zkušení odborníci – maxilofaciální chirurgové, otorinolaryngologové, nebo specialisté z jiných oborů (plastičtí chirurgové, radiologové nebo onkologové).

Protože úlohou recenzenta není jen chválit, ale i kritizovat, sluší se upozornit na absenci informací o intraorální klinické manifestaci nádorů z drobných slinných žlázek, jejichž výskyt zejména v oblasti patra není nijak výjimečný, a o možnostech jejich léčby včetně plastické, případně protetické rekonstrukce pooperačních defektů. Více prostoru by mohlo být věnováno také možnostem využití sliny jako diagnostického media. Tyto drobné kritické připomínky ale nijak nesnižují vysokou hodnotu publikace.

*Prof. MUDr. Jindřich Pazdera, CSc.
Klinika ústní, čelistní a obličejové chirurgie
FNOL a LF UP Olomouc*